

Balkan Harbi'nde Osmanlı Ordusu'nun Ulaştırma Faaliyetleri 1912-1913

Bülent Durgun

İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018, 292 Sayfa, ISBN: 978-605-295-452-2

Zafer TANSOY*

İnsanlık tarihinde, derin izler bırakan savaş faaliyeti, siyasi, diplomatik, ekonomik ve askeri gibi pek çok bileşenin ortak ürünüdür. Yazarımız Bülent Durgun, eserinde, Balkan Harbi'nin askeri ve ekonomik başlıkları altında alt başlıklardan biri olabilecek ulaştırma faaliyetlerini incelemiştir. Yazarımız, esrini altı ana başlık ve bunları genişletecek alt başlıklar halinde teşkil etmiştir. Eserine, "Balkan" kelimesinin etimolojisini izah ederek başlamış ve Balkan Savaşı'nın kısa tarihi arka planına değinmiştir.

Eserin ilk ana başlığı altında, Osmanlı Avrupası'nın coğrafi konumu izah edilmiştir. Coğrafyanın temel unsur olan nehirler, özellikleri ve döküldükleri denizlere göre kısaca tarif ediliyor. Nehirlerin her iki tarafın harekâtına etki edecek, taktik ve stratejik yönlerini de izah edilmiştir. Bölümün ilk alt başlığı, bölgenin göllerinin ve ikliminin özellikleri yukarıda izah ettiğimiz açılardan değerlendirilerek tamamlanıyor.

*M.S.Ü. Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, zafertansoy@hotmail.com

Savaş faaliyetinin icrasındaki başarı, hiç şüphesiz devletlerin ekonomik kabiliyetleriyle doğru orantılıdır. Yazar, Osmanlı Devleti'nin ekonomik yapısına ayırdığı bu bölümde, devletin ekonomik faaliyetlerini ve ekonominin içinde bulunduğu durumu tarihi arka planıyla ortaya koyuyor. Osmanlı ekonomisinin imkân ve kabiliyetlerini, taraf devletlerin ekonomikleriyle karşılaştırmalı olarak okuyucunu dikkatine sunuyor. Ekonominin imkân ve kabiliyetlerinin, ulaştırma faaliyeti üzerindeki etkisi de yine bu bölümde analiz ediliyor.” Balkan Harbi için 112.155’i kıtalar için, 75.969’u da cephane ve nakliye katarları için olmak üzere toplam 188.124 hayvana ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu nedenle bütçede belirlenen 10.000 lira ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktı.”⁹

İtalya, milli birliğini sağladıktan sonra gelişimi ve Avrupa siyaset sahnesinde yer alabilmesi ancak sömürgeler elde etmesiyle mümkündü. Bu temel stratejisine de ancak “Hasta Adam” olarak görülen Osmanlı Devletinden paylarını almakla ulaşabileceklerini düşünüyorlardı. “Balkan Harbi’nin sebeplerinden biri olarak gösterilen Türk-İtalyan Savaşı’nın en önemli sonucu, yıllardır sağlanamayan Osmanlı İmparatorluğu’ndan toprak koparma ilkesine dayalı Balkan İttifakı’nın oluşturulmasının sağlanmasıydı.” Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşı bağlamında değerlendirilmektedir.

Balkan Harbi’ni icra edecek Osmanlı Ordusu ayrıntılı bir biçimde analiz edilmiştir. Ordunun teşkilat yapısı, personel, silah ve teçhizat mevcutları ayrıntılı ve tablolar halinde okuyucunun dikkatine sunulmuştur. Ayrıca ordunun, mevcut ve ihtiyaçları tablolar halinde gösterilmiştir.

İngiltere, Fransa, Rusya gibi eski emperyalist devletlerin karşısında artık güçlenmeye başlayan Almanya ve İtalya vardır. Bu dönemde iyice zayıflayan Osmanlı Devleti diplomatik olarak yalnızlığa itilmiştir. Bu diplomatik yalnızlığa karşı en iyi müttefik Almanya olarak gözükmemektedir. Bu bölüm Osmanlı-Alman ilişkileri, Alman Islah Heyetleri, Almanya’ya gönderilen askerler ve Osmanlı Ordusunun alınan Alman silahları üzerinden değerlendirilmiştir.

Osmanlı Ordusu’nun Ulaştırması Reorganizasyonu başlığı altında, orduda kurulan nakliye taburlarının teşkilat yapılarına yer verilmiştir.

“Balkan Harekât alanında düşmana üstünlük sağlayacak şekilde birliklerin yığılmasıyla bu birliklerin harp sonuçlanıncaya kadar geçen sürede erzak, mühimmat, sağlık, posta ve telgraf gibi hizmetlerin desteklenmesi savaşın kazanılmasının en önemli etkenlerini oluşturmaktadır.” Bu bağlamda Osmanlı menzil teşkilatının yapısı, görev ve sorumlulukları, imkân ve kabiliyetleri tablolar halinde sunulmaktadır. Menzil Teşkilatları her bir harekât alanı için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Osmanlı Devleti’nin, savaşta başarı sağlaması ordusunun seferberliği ve yığılması büyük önem arz ediyordu. Bunun için ordunun, tüm unsurlarıyla harp sahasına mümkün olduğunca sorunsuz bir biçimde sevk edilmesi gerekiyordu. Yazar, Mehmet Ali Nüzhet’in, 1912 Balkan Harbinde Sevkiyat ve Nakliyat-ı Askeriye isimli eserinde detaylıca anlattığı sevkiyatı özetleyerek okuyucunun dikkatine

⁹ Bülent Durgun, *Balkan Harbi’nde Osmanlı Ordusu’nun Ulaştırma Faaliyetleri 1912-1913*, (İstanbul: İş bankası yayınları, 2018), s. 32-33

sunuyor. Bu bölümde Selanik Harekât Alanı Askeri Nakliyat ve yığınaklanmasını detaylarıyla izah ediyor.

Denizyolu ve demiryolu ulaştırmasında meydana gelen aksaklıklar, 20.yy da ortaya çıkan karayolu ulaştırmasının önemini ortaya çıkarmıştır. Osmanlı Devleti, Balkan Savaşında birliklerin yığınaklanma ve intikallerini kara yolundan yaya olarak gerçekleştiriyordu. Bu bölümde Osmanlı ordusunun kullandığı ulaştırma altyapısı, kullandığı araçlar ve yaşanan sıkıntılar ele alınmıştır.

Güzergâhlar başlığı altında, Osmanlı Devletinin Rumeli’de kullandığı ana ve tali yollar ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

Osmanlı Devleti’nin sahip olduğu ulaşım araç ve gereçleri (Kamyon, Kamyonet, eşek, katır, kağrı vb.) miktar ve kapasiteleriyle ayrıntılı olarak tablolar halinde veriliyor. Ulaştırma araçlarının, görev alanları ve görev tanımları detaylandırılarak imkân ve kabiliyetleri analiz edilmektedir.

Eserden alıntıladığımız bu bölüm karayollarından istifade etmenin boyutunu göstermesi bakımından önemlidir.” Trafik düzenlemesi adına da yapılan iyi bir şey bulunmamaktaydı. Yollarda ileri hareket eden birlikler, yaralı tahliyesi yapan araçlar, kaçan askerler, bütünleme katarları, topçekerler, esir tahliyesi yapan araçların ve kaçanların yollara attığı ağırlıklar nedeniyle yollar kapanma noktasına gelmişti ki bazı yerlerde geçmek imkânı dahi bulunmamaktaydı.”

Karayollarından sonra demiryollarının anlatıldığı bölümde, Osmanlı Devleti’nin demiryollarının kısa bir tarihçesi verilmektedir. Savaşın meydana geldiği Balkan Yarımadası olsa da, Osmanlı’nın Devletinin tüm coğrafi bölgelere yayılmış halde bulunan birliklerini, harekât alanına sevk edebilmek ve bu birliklerin lojistiğinin sağlanması demiryollarının kullanımını gerekli kılıyordu. Yazar, bu bölümde Osmanlı coğrafyasına yayılmış demir yolu hatlarının tüm özelliklerini şemalar ve haritalar eşliğinde ortaya koyuyor. Burada tüm demir yolu hatlarının, taşıma kapasiteleri ve teknik özellikleri detaylı bir şekilde açıklanıyor. Demiryollarını korumakla görevli askeri birlikler, listeler halinde okuyucunun dikkatine sunuluyor. Yazar eserinde Osmanlı denizyolu taşımacılığı ile ilgili de okuyucusunu bilgilendirmektedir. Osmanlı Seyr-i Sefain idaresine bağlı şirketleri listeler halinde vermektedir. Deniz ulaştırmasına ayırdığı bölümde, Osmanlı deniz ulaştırmasının imkân ve kabiliyetlerine de kısaca değinmektedir. Hem sivil deniz taşıma unsurlarının hem de donanmanın Balkan Savaşlarında kullanılması örnekleriyle ortaya konuyor.

Savaş, karmaşık pek çok boyut ve süreçleri içeren olgudur. Yazar eserinde bu çok boyutlu olguyu tek bir boyutuyla derinlemesine inceleyerek, okuyucuya parçadan bütüne ulaşma imkânı sağlamaktadır. Eserin sağlam kaynakçası ilimi değerini ortaya koymaktadır. Yazar eserini haritalar, çizelgeler ve istatistikî bilgilerle destekleyerek akademik sağlamlığını da ortaya koymuştur. Eserin kurgusu olay örüntüsünün sağlam kurgusu kitabın rahat anlaşılmasını sağlamaktadır. Türk Milletinin hafızasında derin izler bırakan Balkan Savaşlarındaki hezimetin, askeri ve ekonomik yönlerinin daha iyi anlaşılması için kesinlikle okunması gereken bir eserdir.